Список використаних джерел
1. Бернс Р. Розвиток Я-концепції та виховання / пер. з англ. М. Б. Гінзбурга. Москва: Прогрес, 1986. 420 с.
2. Еріксон Е. Ідентичність: юність і криза / пер. з англ. Київ: Основи, 2019. 340 с.
3. Харіс Р. Психологія масових комунікацій / пер. з англ. С. Рябченко. Харків: Гуманітарний центр, 2015. 448 с.
4. Грицак Я. Як виник міф про «братні народи». Київ: Лабораторія законодавчих ініціатив, 2022. URL: https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/yaroslav-grycak-yak-vynyk-mif-pro-bratni-narody
5. Загальноросійська ідея. *Вікіпедія.* URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Загальноросійська_ідея
6. «Русский мир». *Велика українська енциклопедія.* URL: https://vue.gov.ua/«Русский_мир»
7. Чому українці та росіяни історично не братні народи: інфографіка. *Український інститут національної пам'яті.* URL: https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/chomu-ukrayinci-ta-rosiyany-istorychno-ne-bratni-narody-infografika
8. Найдьонова Л. А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 244 с.
9. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. спец. «Журналістика». Київ: Просвіта, 2008. 260 с.
10. Фестінгер Л. Теорія когнітивного дисонансу / пер. з англ. Харків: Гуманітарний центр, 2019. 318 с.

***Яковлева Євгенія Артурівна*,**
студентка 2 курсу, бакалаврату, «Правоохоронна діяльність»
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
***Кулеба Вероніка Іллівна*,**
студентка 2 курсу, бакалаврату, «Правоохоронна діяльність»
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Петрова Ганна Миколаївна,
доцент кафедри теорії, історії та філософії права
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
філософських наук

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ЕТИЧНА ОЦІНКА І ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ

Проблема домашнього насильства є одним із найскладніших викликів для сучасного соціуму, оскільки вона поєднує в собі глибоку моральну деградацію особистості та системну кризу правових інструментів захисту. Така криза

проявляється у розриві між правовими нормами та практикою їх реалізації, зокрема у недостатній підготовці окремих спеціалістів, які іноді продовжують трактувати насильство як «сімейний конфлікт», ігноруючи оцінку ризиків для постраждалої особи. Суспільна небезпека цього явища полягає не лише у фізичній шкоді, а й у руйнуванні фундаментальних прав людини на особисту недоторканість та повагу до гідності, що закріплені в Конституції України [4]. Етична оцінка такої агресії вимагає безкомпромісного відходу від патріархальних стереотипів.

Одним із найбільш поширених стереотипів є твердження про те, що постраждала особа нібито сама провокує насильство. Такий підхід фактично перекладає відповідальність за дії кривдника на потерпілу сторону та сприяє виправданню насильницької поведінки.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», домашнє насильство — це діяння фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї, за місцем проживання, незалежно від того, чи проживає особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1]. Будь-яка особа, незалежно від статі, віку чи стану здоров'я, має право на ефективний захист від усіх проявів насильства з боку близьких осіб. У практичному вимірі такий захист передбачає застосування термінових заборонних приписів, оцінку ризиків та інші заходи, спрямовані на забезпечення безпеки постраждалої особи та попередження повторних випадків насильства.

Етична оцінка домашнього насильства ґрунтується на визнанні безумовної цінності людської гідності в межах гуманістичного підходу та етики прав людини. Згідно з цими концепціями, гідність є невідчужуваним атрибутом особистості, що виключає будь-яку можливість виправдання агресії. Сучасний етичний стандарт визначає будь-яке виправдання насильства як співучасть у його нормалізації, оскільки воно робить агресію соціально прийнятною. Моральний осуд агресора є необхідним фундаментом для подолання латентності домашнього насильства, адже суспільне несприйняття руйнує культуру мовчання та сприяє підтримці постраждалих осіб. Відповідальність завжди лежить виключно на тому, хто вчиняє агресію, оскільки насильство є свідомим вибором способу дій, а не неминучою реакцією на поведінку іншої людини.

Українське законодавство класифікує домашнє насильство за чотирма основними формами: економічне, сексуальне, фізичне та психологічне насильство. У більшості випадків ці форми взаємопов'язані та утворюють замкнене коло, у межах якого один вид насильства підтримує або посилює інший.

Спеціальні заходи протидії забезпечують багаторівневий захист постраждалих: терміновий заборонний припис, обмежувальний припис і профілактичний облік [2, с. 34]. Такі механізми мають важливе значення для захисту постраждалих осіб, однак їх ефективність на практиці нерідко знижується через недостатній контроль за виконанням встановлених обмежень та несвоєчасне реагування на порушення.

Ігнорування домашнього насильства призводить до тяжких наслідків. На психофізичному рівні це може проявлятися у травмах, посттравматичному стресовому розладі та викривленні сприйняття реальності. Економіко-правовий вимір охоплює фінансову депривацію постраждалої особи та значне навантаження на державний бюджет через витрати на судові, медичні й соціальні служби [3]. Водночас недостатня ефективність механізмів реагування може призводити до того, що окремі спеціальні заходи сприймаються кривдниками лише формально та не виконують повною мірою свого превентивного завдання.

Отже, можна стверджувати, що проблема домашнього насильства є складним соціально-правовим явищем, яке потребує поєднання суворої правової відповідальності та зміни суспільного ставлення до насильства. Ефективна протидія домашньому насильству можлива лише за умови взаємодії правоохоронної системи, соціальних інституцій та суспільства загалом.

Ключові аспекти проблеми можна узагальнити таким чином:

✓ Домашнє насильство не може бути виправдане традиціями, релігійними поглядами чи особливостями приватного життя, оскільки подібні аргументи часто використовуються для приховування або нормалізації насильства.

✓ Запровадження кримінальної відповідальності за систематичне насильство та розширення системи обмежувальних приписів свідчать про перехід від моделі невтручання держави до моделі активного захисту потерпілих.

✓ Боротьба з домашнім насильством не повинна обмежуватися лише покаранням кривдника, а має доповнюватися системою профілактики, психологічної підтримки постраждалих та освітніми програмами.

Вирішальне значення у протидії домашньому насильству має подолання культури замовчування, впровадження освітніх програм та ефективна діяльність організацій, спрямованих на підтримку постраждалих осіб. Тільки поєднання суспільної небайдужості та дієвих правових механізмів здатне забезпечити право кожної людини на безпеку у власному домі.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 5. Ст. 35. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 04.05.2026).

2. Протидія домашньому насильству : пам’ятка. Національна соціальна сервісна служба України. URL: https://nssu.gov.ua/storage/app/sites/22/uploaded-files/pamyatka-protidiya-domashnomu-nasillyu.pdf.

3. Бібік О. Що вважається домашнім психологічним насильством, та які докази можуть свідчити про наявність складу правопорушення? Вища школа адвокатури НААУ. 22.07.2024. URL: https://www.hsa.org.ua/blog/shho-vvazajetsia-domasnim-psixologicnim-nasilstvom-ta-iaki-dokazi-mozut-svidciti-pro-naiavnist-skladu-pravoporusennia.

4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 04.05.2026).